
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Jarana Jarana, Miriam; Rodríguez Parrón, Montserrat, dir. Apostem per una educació viària de qualitat. : Eduquem cap a la mobilitat. 2014. 45 pag. (1140 Grau en Educació Primària)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/123045>

under the terms of the license

Apostem per una educació viària de qualitat

Eduquem cap a la mobilitat

Treball Final de Grau

Grau d'Educació Primària

I període (Juny 2014)

Autora: Miriam Jarana Jarana
Tutora: Montserrat Rodríguez Parrón
Departament de pedagogia aplicada
(MIDE)

Índex

0. Resum del projecte.....	3
1. Introducció del projecte	4
2. Marc teòric	6
3. Proposta de la intervenció.....	13
3.1 Metodologia	13
3.2 Objectius generals i específics.....	14
3.3 Cronograma de la seqüència d'activitats	15
3.4 Seqüència d'activitats.....	16
3.5 Avaluació	25
4. Conclusions.....	27
5. Consideracions finals.....	28
6. Bibliografia.....	30
7. Annex.....	31
7.1 La bicicleta crecedera de Óscar	32
7.1.1 La bicicleta crecedera de Óscar – Preguntes.....	33
7.1.2 La bicicleta crecedera de Óscar – Respostes.....	34
7.2 Investiguem el nostre entorn.....	35
7.3 Anem a veure els més petits	37
7.3.1 Treball amb les famílies.....	38
7.4 Qui vol ser milionari?	39
7.5 Analizamos un anuncio televisivo	42
7.6 Role-playing – Arguments	44
7.7 Autoavaluació.....	45

0. Resum del projecte

Català

Aquest projecte es basa en la millora dels programes educatius d'educació viària a l'etapa de primària. Primerament, s'estudia l'evolució de l'educació viària en l'educació formal i seguidament s'analitza la que es dona a les escoles espanyoles avui dia. També es troba la fonamentació de la proposta de seqüència didàctica canviant la visió de l'ensenyament de l'educació viària cap a la direcció d'educar la mobilitat.

És cert que la manera en la que es treballa l'educació viàries a les aules no és la més adequada ja que l'alumnat no acaba demostrant uns hàbits i conductes segures a la vida, conseqüència directa de que els índexs de mortalitat siguin tan elevats. És per aquesta raó que plantegem una unitat didàctica basada en l'adquisició d'hàbits i valors de comportament segurs tant com a vianant, conductor i passatger, coneixent alhora, la influència de l'activitat humana en aquesta. L'alumnat després de la realització de la unitat didàctica serà conscient dels riscos i perills de la circulació i de no seguir les normes viàries.

Castellà

Este proyecto se basa en la mejora de los programas educativos de educación vial en la etapa de primaria. Primero, se estudia la evolución de la educación vial en la educación formal y seguidamente, se analiza la que se está proporcionando en las escuelas españolas hoy en día. También se encuentra el fundamento de la propuesta de la secuencia didáctica que se presenta, cambiando la visión de la enseñanza de la educación vial en dirección de educar la movilidad.

Es cierto que la manera en la que se trabaja la educación vial en las aulas no es la más adecuada, puesto que el alumnado no acaba demostrando unos hábitos y conductas seguras en la vida, consecuencia directa de que los índices de mortalidad sean tan elevados. Es por esta razón que planteamos una unidad didáctica basada en la adquisición de hábitos y valores de comportamiento seguros tanto como peatón, conductor y pasajero, conociendo a la vez, la influencia de la actividad humana en ésta. El alumnado después de la realización de la unidad didáctica será consciente de los riesgos y peligros de la circulación y de no seguir las normas viales.

Anglès

This project is based on the improvement of the educational programs of driver education in the primary school. At the beginning, the development of road safety education in formal education studying and then, we analyze which is taking place in the Spanish schools today. There is also the base of the proposal of the teaching sequence presented, changing the view of teaching driver education in the direction of educating mobility.

It is true that the way we work driver education in the classroom is not the best because students do not just demonstrating safe behaviors and habits in life, a direct result of that death rates are so high. It is for this reason we propose a teaching unit based on the acquisition of habits and values safe behavior both as a pedestrian, driver and passenger, knowing at the same time, the influence of human activity on this. The students after all the teaching unit will be aware of the risks and dangers of the movement and not follow the road rules.

1. Introducció del projecte

A grans trets, per nosaltres, l'educació viària és una acció educativa on l'alumnat és capaç de desenvolupar un conjunt d'habilitats, hàbits, comportaments i coneixements que els seran útils per relacionar la realitat amb la problemàtica de tot allò que comporta el trànsit. Tot el que es desenvolupa amb l'educació viària en l'alumnat s'acaba transformant en una sèrie d'actituds i, com a conseqüència, en conductes segures que arribarien a reduir la taxa d'accidentalitat. Si veritablement s'aconsegueix aquesta actitud, els nens/es i joves participarien activa i responsablement en el trànsit, aspecte fonamental per fer-los partícips a la societat on hi viuen.

En definitiva, podem veure que el repte que té actualment l'educació viària és el desenvolupament de la seva vessant més ètica perquè, en certa manera, ha de lluitar per aconseguir una seguretat viària. Aquesta ha d'estar fonamentada en bones actituds aconseguides gràcies a una educació viària basada en l'educació cívica. D'aquesta manera, es millora el benestar propi i el de la resta de la societat.

Tots coneixem els beneficis d'una educació viària de qualitat però nosaltres sabem que es queda aquí, en el coneixement. És cert que hi ha noves propostes, iniciatives i idees però només es queden en l'intent, tant per la dificultat d'aplicar-les en el currículum escolar com per la falta de formació del personal que ha de tractar aquest tema.

Segons la OMS (Organització Mundial de la Salut), els dos problemes més greus de salut pública d'aquí 20 anys seran les malalties mentals i els accidents de trànsit. Cal dir que la primera causa de mortalitat infantil també serà aquesta última. En els països de l'OCDE (l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic) el 41% de les víctimes mortals entre nens i nenes de menys de 14 anys són els accidents de circulació. En dos de cada tres casos, els infants eren ciclistes o vianants i en el tercer, passatgers d'automòbils.

Tots hem pogut comprovar com la circulació, en aquest darrers anys, ha augmentat molt i massa ràpid. Hem vist com els carrers han esdevingut carreteres, tenint en compte les necessitats que tenen a veure amb el trànsit en lloc de les de tots els usuaris de la via. Així doncs, el col·lectiu més afectat ha estat i són els vianants.

Si ens informem una mica sobre aquest tema, podem veure com hi ha hagut un augment en els accidents per atropellament a les àrees urbanes, causades per la constant interacció entre els factors vianant i vehicle que es dona a les ciutats. És cert però, que el problema no sempre és causat per les mateixes variables, sinó que és provocat per la indisciplina per part de vianants i conductors.

També hem de dir que els vianants assumeixen riscos i actituds insegures innecessàriament, com ara creuar les vies per allà on no hi ha pas de vianant, no esperar a que el semàfor estigui en verd o simplement no anar ben visible. Aquestes accions fan que la probabilitat de patir un accident augmenti considerablement. D'igual manera, els conductors estacionen en llocs no habilitats i envaeixen el pas de vianants o excedeixen els límits de velocitat, fent així que el risc d'accident també s'incrementi.

Com que nosaltres ens centrem en l'educació viària a primària, cal que tinguem en compte que per als nens i joves el significat de desplaçament no és el mateix que el dels adults. Per als primers, implica un coneixement de l'entorn i de la realitat que els envolta. En canvi, per als segons és el simple fet d'anar i tornar d'un lloc amb una intenció determinada.

Hem escollit treballar el tema de l'educació viària a l'educació primària perquè tal i com diu John Drury (Montoro, Luis 2005) pensem que el causant dels accidents dels joves són en gran mesura els adults. El nen pot veure com hi ha unes contradiccions pel que fa a la transmissió de valors i models, provocades pel desacord entre la família, l'escola i els mitjans de comunicació. Aquestes contradiccions es tradueixen en una actitud insegura davant la seguretat viària (compliment de les normes, conductes de risc, convivència en el trànsit, etc).

És important, doncs, que comencem a preocupar-nos pel concepte de desplaçament que s'aplica avui dia perquè els hàbits que els futurs ciutadans adquireixin des de les edats més primerenques perduraran en l'edat adulta. D'aquesta manera, l'actitud insegura que comentàvem abans es converteix en actitud segura, plenament conscient i compromesa amb el trànsit.

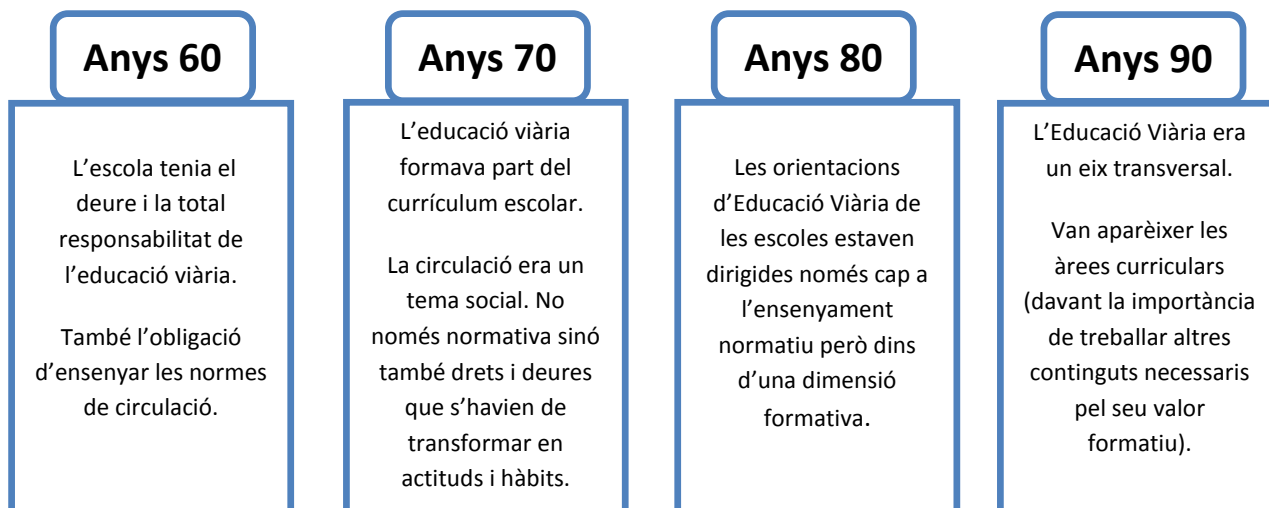
Per tal de donar pes a aquesta breu introducció, a continuació presentem l'evolució de l'educació viària a l'educació primària i l'educació viària actual i comencem a proporcionar les bases per educar des de la mobilitat per aconseguir un canvi d'actituds i valors. Pensem que una anàlisi de la realitat de l'educació viària a les escoles ens ajudarà a realitzar una millora en els programes que es duen a terme actualment en aquestes. Per tant, seguidament es podrà conèixer una alternativa amb la seva justificació pertinent.

Hem d'educar els nostres infants en la mobilitat segura per aconseguir aquets comportaments segurs. L'educació viària és necessària per conscienciar als futurs ciutadans que ara estan a les escoles que el seu comportament influeix directament en el conjunt de la societat, que darrere de les actituds, hàbits i conductes insegures hi ha accidents i que darrere d'aquests hi ha víctimes i famílies.

2. Marc teòric

- - - - - 7 mal.

A continuació, exposem un esquema sobre l'evolució de l'Educació Viària a les escoles des del moment en què va aparèixer en elles basant-nos en Freixa Oller, Montserrat (2005):

Després de la visualització de l'evolució de l'Educació Viària en l'àmbit de l'educació, ens agradaria comentar un article de la Generalitat de Catalunya, 1990:106 (com es cita en Freixa Oller, Montserrat 2005) "el nen i el jove es troben constantment en un medi que té com a finalitat l'educació. L'Educació Infantil, l'Ensenyament Primari i l'Ensenyament Secundari Obligatori han d'incloure l'Educació Viària".

Estem totalment d'acord amb aquesta afirmació però cal esmentar que el terme Educació Viària és molt ampli i que, per nosaltres, és un procés de desenvolupament de comportaments segurs i valors responsables en la utilització de la via pública, tant com a vianants, viatgers o conductors. Aquest procés conté un doble objectiu: millorar o canviar hàbits i actituds en la utilització de la via pública i adquirir i aplicar coneixements en relació amb normes i les regles que regulen l'ús d'aquesta via.

Cal parar atenció en que, tal i com ens diu Freixa Oller, Montserrat (2005) "l'Educació Viària no es tractava només de l'estudi de normes i senyals de trànsit per a aprendre a circular correctament, sinó que la finalitat havia de ser una elevació de grau de conscienciació i responsabilitat ciutadana que impliqués un canvi de mentalitat i d'actituds individuals i generés una millor convivència col·lectiva".

Pensem que aquesta visió més àmplia de l'educació viària ve donada per la necessitat de desplaçar-se que va sorgir a meitat del segle passat a la nostra societat, passant a formar part de la nostra vida quotidiana.

Després d'haver tingut l'oportunitat d'estar de pràctiques a diverses escoles de Terrassa i haver passat per l'escolarització primària, secundària, formativa i universitària, estem d'acord amb Freixa Oller, Montserrat (2005) quan explica que "l'educació viària no ha aconseguit formar part del

currículum que s'ensenya a l'escola. El professorat coneix l'existència dels eixos transversals i de l'educació viària en particular i en cap cas qüestionen la seva presència en el currículum”.

És cert que s'ensenya educació viària però no d'una manera correcta, aconseguint els dos objectius que hem comentat amb anterioritat, sinó que només es queda en una xerrada d'un policia que va a l'escola un cop l'any i amb les escasses activitats pedagògiques posteriors que ofereixen als tutors.

Educació Viària actual.

Per comentar com està actualment l'ensenyament de l'educació viària, ens agradaria citar unes paraules de Bara Esteban, Francisco (2005) “la formació viària dels nostres ciutadans, especialment de les noves generacions, no es prou bona, i per tant, es millorable. Formació viària, n'hi ha, malgrat que no és porti a terme de la millora manera possible i que tampoc no es considera tota la que convindria [...] la formació viària no s'esgota en el compliment d'unes quantes normes, ni en l'aprenentatge d'algunes habilitats. La formació viària hauria de tocar de ple la persona perquè aquesta poguessin expressar la seva excel·lència, les seves virtuts morals caminant pel carrer”.

Hem decidit remarcar aquestes paraules perquè volem incidir un altre cop en que cal un canvi d'actituds i valors en els futurs ciutadans i ciutadanes, ajudant-los des de petits per tal que un cop siguin grans, ja els tinguin ben adquirits i mostrin una immillorable conducta viària (que més tard, serà transmesa als seus fills). Aquest nou model d'actituds i valors ha d'estar basat en un treball profund de valors cívics com ara els principis de responsabilitat, seguretat o defensa, senyalització o integritat corporal i de valors com ara la convivència, tolerància, solidaritat, respecte, responsabilitat, participació i autonomia.

Per tal de donar més pes a aquest argument, exposem una idea fonamentada en l'opinió de Montané J. et al. (1999) que reforçarà la nostra. “L'educació viària ha de ser útil al llarg de tota la vida. Per tant, a més de donar a conèixer la normativa de circulació i els riscos del trànsit i de facilitar les destreses per saber circular segons les circumstàncies pròpies de la seva edat, s'han d'anar preparant els nois i les noies perquè integrin els valors necessaris per posar en pràctica les grans mesures de prevenció dels accidents”.

Per tal que tot el que exposem sigui possible, cal que hi hagi una formació i una educació sobre aquest tema més enllà de la mera informació i instrucció. Per tant, una persona que està informada davant d'uns continguts i instruïda en un conjunt d'habilitats no és una persona formada i educada. Podem dir que la informació no és l'únic aspecte necessari que cal per a un procés formatiu.

Avui dia, tal i com ens diu Lorenzo, David (2005) “tots els programes educatius inclouen matèries específiques d'educació viària però no han estat possibles ni han rebut potser l'atenció suficient, una sistematització i una planificació concreta per tal de fer activitats i classes sobre la matèria”. Montané i Arnau (2010) exposen que “l'educació viària es limita a impartir coneixement i a modificar creences a base de transmetre informació, a través de l'elaboració de missatges convincents, esperant que aquesta influeixi en la conducta.”

Per tal que quedi més clara la concepció que tenim nosaltres sobre aquest tema, ens recolzem en la idea de Bara Esteban, Francisco (2005) quan diu que “pensar en instrucció viària és pensar en el conjunt de procediments, habilitats i tècniques que permeten a una persona ser competent en conduir i en moure’s a peu per un context viària [...] l’essència de la instrucció és un conjunt de procediments, habilitats i tècniques però també necessitem la instrucció en habilitats en la formació viària”.

Si analitzem ràpidament l’èxit dels programes d’educació viària que s’imparteixen a les escoles, veurem com el fet d’estar més informat no implica que es produeixin menys accidents compleix. Per tant, podem afirmar que la formació que s’està oferint a l’actualitat ajuda ben poc a aconseguir maneres d’actuar segures i coherents.

D’igual manera, pensem que tant l’educació com la informació i la instrucció en l’Educació Viària són termes inseparables. De fet Bara Esteban, Francisco (2005) ens comenta que “la informació augmenta el conjunt de coneixement de la persona, la instrucció permet a la persona saber fer coses, automatitzar-les fins a límits insorprenents, però si al final del procés no hi ha evidències de transformació, no s’ha assolit el poder de l’educació i de la formació”.

Un altre punt important que volem tractar és aquell que té relació amb el contingut de l’educació viària. Nosaltres seguim amb la línia de canvi d’actituds i apostem per un contingut que va més enllà de l’informatiu i l’instructiu. Aquest hauria d’estar dirigit cap a l’àmbit de la moralitat, sempre precedida d’una reflexió entorn a què cal aprendre avui dia en educació viària. Tanmateix, aquest contingut ha d’anar íntegrament lligat a altres àrees de coneixement i no ha de ser tractat com a tema aïllat fora del ritme habitual de les classes, tenint com a precedent i present en tot moment quina és el tipus de persona que volem aconseguir amb aquest contingut i, en definitiva, amb el procés de formació. Tal i com diu Bara Esteban, Francisco (2005) “l’Educació Viària és alguna cosa més que conèixer i saber fer, és una manera de ser”.

A tall de cloenda, volem citar i exposar paraules de Giménez Ferrer, Anna (2006) “educar no implica formar els futurs conductors, sinó les futures generacions i, per tant, nens i joves d’avui, amb l’objectiu de que tinguin unes estructures de convivències i valors arrelats. Si no és així, el nombre d’accidents, així com els danys que podem patir els vianants, acompanyants o els propis conductors augmentaria i ens confirmaria, un altre cop, que la formació en l’àmbit d’Educació Viària que es posa a l’abast dels nens i joves avui dia és bàsica i poc efectiva”.

De educació viària cap a educació per a la mobilitat.

Tal i com s’exposa en el dossier tècnic de seguretat viària “Propostes per a la mobilitat segura en el lleure”, “l’espai públic és un espai per al joc, per a l’esport, per al passeig, per al comerç, per al desplaçament,...”. El problema l’hem trobat en que la urbanització ha donat més rellevància a aquest últim aspecte que no pas als altres. En realitat, quan parlem de desplaçament ens referim, en definitiva, a la mobilitat.

Segons Freixa Oller, Montserrat (2006) la mobilitat és “el dret de les persones a disposar de l’espai públic [...]. Segons aquest dret, cal tenir en compte el respecte a l’altre i la responsabilitat que impliquen les accions personals. Segons això, tots hem de rebre d’educació per a la mobilitat”. Si partim de la base del que diu aquesta autora, hem de mirar i tractar l’educació viària com qualsevol altre tipus d’educació i, per tant, s’ha d’ensenyar a pensar sobre la mobilitat (quines són les seves causes, les seves conseqüències, què extraïem de positiu, etc). Aquesta s’ha de basar, tal i com hem anat exposant al llarg de la memòria, tant en la informació com en l’ensenyament de valors i ciutadania. Apostem que aquesta és l’única via cap a la reducció directa de l’accidentalitat i dels riscos que s’assumeixen i la possible prevenció d’aquests.

Presentem la mobilitat com a l’adquisició de valors ètics i cívics dins d’un conjunt d’aprenentatge competencial i com a eix transversal. D’aquesta manera, podem identificar diversos agents (o factors d’educació) per tal d’aconseguir una mobilitat responsable i de qualitat.

En primer lloc, trobem la família, un agent directe que educa a través de les accions quotidianes. Educar en mobilitat implica que aquest agent transmeti habilitats i coneixement viaris que vagin dirigits cap a la prevenció de riscos. El problema sorgeix, tal i com ens explica Freixa Oller, Montserrat (2006) quan “la família fa aquesta formació però a vegades no es permet prou el desenvolupament de pautes de comportament, d’autonomia i de responsabilitat”. És cert que és el que necessiten els nostres futurs ciutadans per tal que puguin desplaçar-se amb autonomia i seguretat. Pensem doncs, que els pares tenen l’obligació d’ensenyar els seus fills una sèrie d’hàbits, actituds i coneixements que han de saber fer servir per poder defensar-se en futures situacions viàries difícils de resoldre.

En segon lloc, i com a agent educatiu per excel·lència, trobem l’escola. La finalitat d’aquest, encaminada cap al plantejament de mobilitat, és la d’aconseguir una actuació responsable i cívica de cadascú dels participants. En realitat, pensem que el que hauria de fer és fomentar el raonament sobre el fet viari i no pas marcar els límits sobre què els hi està permès i el que no.

En tercer lloc, i no menys important, trobem la societat, que pot educar des de la mobilitat a partir de la construcció de nous models culturals. Tanmateix, ha de crear actituds responsables a través d’un canvi de les actuals.

Per últim, trobem els mitjans de comunicació, que tal i com exposa Freixa Oller, Montserrat (2006) “dels mitjans de comunicació que més llegeixen, visionen o escolten els joves, el mínim que podem dir és que per a ells inculcar o traslladar una conducta responsable no conforma el primer dels seus objectius”. No hem d’anar molt lluny per veure que aquesta és la realitat que ens envolta. Només ens cal analitzar la promoció d’un nou cotxe que es doni a conèixer a través d’anuncis publicitaris que inciten a la utilització de les noves tecnologies mentre s’està conduint, a excedir la velocitat permesa i a adoptar conductes agressives, entre d’altres.

Tots aquests agents que hem exposat han d’enfocar el seu treball cap a una mateixa direcció, la de canviar el model d’actituds que hi ha actualment i dirigir-lo cap a uns altres que facilitin la intervenció en la reducció de l’accidentalitat i la interpretació de les seves causes i conseqüències. D’aquesta manera es produiria una millora de la informació, dels

comportaments de seguretat i de la integració de valors i actituds favorables a la conducció segura i eficaç (Jariot i Rodríguez, 2007).

Una actitud inadequada és una de les principals causes que provoquen l'accidentalitat dels més joves. Si no es comença a tenir en compte i es canvia la manera de conscienciar l'alumnat pel que respecta a la seva educació viària a les escoles, no podrà adoptar una actitud crítica davant dels problemes viaris que puguin ocórrer als nostres futurs ciutadans. D'aquesta manera, l'alumnat serà capaç d'entendre que cadascuna de les seves accions tenen unes conseqüències que poden afectar a la resta de la societat.

Cal pensar doncs, en un nou model educatiu fonamentat en el concepte de mobilitat entès com aquella oportunitat que totes les persones han de tenir per accedir al mercat laboral, als bens i als serveis (Miralles, 1997). Tal i com diu Perona, Alfons (2005) "l'educació per a la mobilitat implica un coneixement d'un mateix i del medi que ens envolta. Aquests coneixements dels participants s'han d'ampliar o modificar perquè l'aprenentatge sigui significatiu i els permetin intervenir en el seu entorn millorant les seves condicions de vida i de treball". Per a que tot això sigui possible, tots els agents han d'estar interconnectats, ja que no té lògica que en cada àmbit s'eduqui de manera diferent. Diem això perquè pensem que per l'alumnat no té sentit que tot allò que s'està aprenent a l'escola o a casa no es vegi reflectit al dia a dia.

Educar per a la mobilitat

Primerament, volem que entengueu què és per nosaltres educar. La nostra visió sobre educació coincideix amb la que exposa Freixa Oller, Montserrat (2006) "és un procés en el qual els infants i els joves van adquirint competències per interpretar la realitat i modificant-la posteriorment [...] la finalitat de l'educació per a la mobilitat ha de ser ajudar als infants i joves a construir coneixements viaris. Per això cal tenir en compte que els fenòmens viaris són d'una gran complexitat i fruit d'una gran varietat de causes. Per trobar possibles solucions es necessari el raonament personal i el compartir diferents punts de vista i opinions amb altres persones, tot considerant que les respostes no són úniques i inamovibles sinó que cal reconsiderar-les per a cada entorn i cada moment"

S'ha de formar a l'alumnat per fer-lo reflexiu, compromès amb la millora de la societat i conscient de la seva capacitat crítica per comprendre i analitzar la realitat social. En definitiva, afavorir una ciutadania conscient i compromesa amb el món on viuen, amb valors bàsics de llibertat, igualtat i participació real, aconseguint així, persones participatives, actives, autònomes i crítiques. Per nosaltres, aquesta seria la base del model de canvi d'actituds i valors que necessita urgentment la nostra societat.

Després de parlar amb el policia municipal encarregat d'executar el programa d'educació viària que es segueix a Terrassa, i per tant, de visitar les escoles i impartir les sessions en aquesta població, podem dir que a primer cicle d'educació primària s'intenta educar en valors però el que realment es fa és treballar la lateralitat, les parts del carrer i l'autoprotecció a través d'experiències amb l'entorn natural. A segon cicle, es repassen els "hàbits" del cicle anterior,

s'introdueixen els senyals (més concretament el de perill, el d'obligació i el d'informació), es comença a parlar sobre la importància del vehicle (vianant i conductor) i finalment s'ajuda a una correcta presa de decisions (avaluen aspectes del carrer i actuen en conseqüència). A tercer cicle, es realitza un circuit amb els senyals que es van aprendre anys enrere, s'explica el perquè són importants i es treballen la rotonda i la cruïlla.

Però nosaltres pensem que amb això no és suficient i per tal de poder educar per a la mobilitat i aconseguir aquest canvi d'actituds i valors cal que a les escoles es creïn i es formin actituds de consciència ciutadana. A part de conèixer les normes viàries, els futurs ciutadans hauran de desenvolupar hàbits relacionats amb els sentits de la vista i de l'oïda i amb la psicomotricitat. En l'educació primària cal que els alumnes preguin consciència de comportaments adequats tant com a vianant autònom com a viatger i fins i tot conductor de bicicleta. I sobretot, que aquesta formació no acabi aquí, sinó que segueixi el mateix camí fora de l'àmbit escolar i des de les següents etapes.

En el dossier tècnic del Servei General de Trànsit (1991), se'ns explica que totes les activitats d'educació viària haurien d'incloure aquets tres aspectes que s'exposen a continuació. En primer lloc, han de transmetre el coneixement d'allò que s'ha de fer. Aquest aspecte inclou la transmissió de continguts de fets i conceptes relacionats amb la prevenció d'accidents (factors de risc i mesures preventives). En segon lloc, treballar l'adquisició de destreses necessàries per posar en pràctica la prevenció d'accidents (saber posar en pràctica allò que s'ha de fer). I per últim, ensenyar a voler fer el que s'ha de fer. S'han d'adquirir els hàbits, les actituds i els valors relacionats amb la prevenció d'accidents que durin d'ara endavant.

Exposem aquesta idea perquè tal i com ens explica Montané i Arnau (2010), "sembla que un procés formatiu per al canvi d'actitud centrat únicament en la transmissió de contingut lògic, perceptible i cognitiu és insuficient si es vol intervenir per millorar les actituds i els hàbits de conducció".

Tanmateix, no aconseguirem un canvi d'actitud i de valors si no tenim en compte l'educació emocional. Nombrosos autors (Eagly y Haiken, 1993, 2005, 2007; Albarracín, Johnson, Zanna y Kumkale, 2005; Montané y otros, 2007; Maio y Haddock, 2010) relacionen els processos de pensaments amb les emocions i els hàbits de comportament amb el canvi d'actituds (Montané i Arnau, 2010)

D'aquesta manera, pensem que l'educació emocional és un aspecte clau que s'hauria de treballar si parléssim de problemes en l'educació viària. Els infants, des de les edats més primerenques, han d'aprendre a reconèixer i dominar les seves emocions però sobretot a saber gestionar-les. Tal i com diu Bisquerra, Rafael (2009) "la finalitat de l'educació emocional és el desenvolupament de competències emocionals que contribueixin a un millor benestar personal i social. Si s'aconsegueix el que estem exposant, cadascú serà capaç de resoldre d'una forma més eficient i segura les dificultoses situacions viàries que se'ns pugui aparèixer".

Podem afirmar davant de tot el que hem exposat en aquesta memòria que per tal que hi hagi un canvi d'actitud i valors i que s'apliqui un nou model d'educació viària efectiu que redueixi l'accidentalitat, cal que hi hagi una educació viària a tot el cicle vital de les persones, més

concretament, a nivells d'educació infantil, primària, secundària i universitària. A més a més, s'hauria de seguir amb aquest tipus d'educació quan els ciutadans fossin adults amb l'ajuda de cursos i formacions específiques i permanents. Tanmateix, cal que tots els agents que estiguin en contacte amb els futurs ciutadans es comprometin a implicar-se i a treballar tots junts. I, per últim, que la societat esdevingui conscient que s'han d'abordar tots els possibles continguts formatius, és a dir, adquisició d'hàbits i valors de seguretat, educació emocional, millora de la informació, conductes de risc, etc.

Per aconseguir aquest canvi d'actituds, cal que la mobilitat es basi en 5 pilars. En primer lloc, el desenvolupament de capacitats intel·lectuals i cognitives (comprensió, explicació i valoració), el creixement ètic i moral (desenvolupament personal i autonomia solidària), l'ensenyament del raonament i l'argumentació (fer front a la realitat analitzant-la críticament), el fonament en la crítica (orientar cap a l'acció) i l'ensenyament de com viure i comprometre's amb la vida (assumir un compromís) (*Freixa Oller, Montserrat 2005*).

3. Proposta de la intervenció

3.1 Metodologia

La proposta que a continuació presentem tracta l'educació viària com a eix transversal, és a dir, el treball d'aquest tema a través de les diferents àrees del currículum de Primària. Per tant, l'enfocament d'aquesta unitat didàctica ha de ser el mateix que el de qualsevol altra programació d'aula juntament amb el procés d'ensenyament i aprenentatge de cadascuna de les àrees del currículum. Els objectius que volem aconseguir en aquesta unitat didàctica són aquells que pensem que són indispensables per a una correcta educació viària a l'educació primària, fomentant un aprenentatge de qualitat, amb sentit i extrapol·lable fora de l'aula.

A grans trets, aquests objectius vindrien a ser aconseguir que els alumnes s'adonin de l'existència de conflictes relacionats amb la circulació, relacionin l'incompliment de normes de trànsit amb la possibilitat d'accidents, manifestin esperit crític davant de tot el que posa en perill la vida de les persones (capacitat crítica envers els fets relatius a la circulació), ajustar les pròpies actuacions a les normes de la comunitat i responsabilitzar-se del compliment de les normes viàries que exigeix l'entorn.

En aquest treball desenvolupem una seqüència didàctica d'educació viària dirigida a 6è de Primària, que inclou objectius, continguts, metodologia, recursos humans i materials, temporalització, activitats i criteris d'avaluació.

La metodologia a emprar serà molt dinàmica i basada principalment en treball en grup tot i que hi ha activitats individuals. També fomenta en tot moment la participació, la creativitat i l'esperit crític que es necessita per aconseguir el canvi d'actituds primordial d'avui dia pel que fa a la conducta viària de l'alumnat.

Tot i que tractem el tema com a eix transversal, les activitats d'aprenentatge són semblants a les de qualsevol àrea, això sí, encaminades a aconseguir els objectius generals de l'Educació Viària que hem comentat amb anterioritat. Per tant, no cal fer un plantejament especial de classe, sinó que es pot seguir sense cap tipus de problema l'horari fixat i el ritme quotidià atenent l'activitat corresponent de la seqüència didàctica a l'espai de cada àrea.

La majoria de l'alumnat al qual va dirigida aquesta unitat didàctica ja ha iniciat comportaments com a vianant, conductor autònom (aquest últim utilitzant la bicicleta) i viatger. Per tant, hem d'incidir en el coneixement dels senyals que l'envolten, seguir treballant els hàbits i actituds necessaris per l'adquisició del sentit viari responsable i continuar treballant el desenvolupament dels hàbits d'observació visual, auditiva, psicomètrica i de prudència realitzades en els cicles anteriors.

Davant d'aquest fet, el que es pretén amb aquesta seqüència didàctica és desenvolupar hàbits i actituds necessàries per arribar a una autonomia segura i a desenvolupar l'esperit crític davant les actituds dels seus iguals o adults. De fet, aquesta unitat didàctica és una proposta davant el pèssim resultat de l'anàlisi de la realitat de l'educació viària que es dona avui dia a les escoles,

considerant com a primordial el fet de fer conscients als alumnes de les problemàtiques que comporta una incorrecta seguretat viària.

La nostra intenció també és ajudar als professors amb menys formació i experiència en l'educació viària a l'escola i fer veure a l'alumnat els conceptes de normativa viària que s'introdueixen són divertits d'aprendre i s'aplica fora de l'escola.

Per aconseguir tot el que estem proposant, ens basarem en un model crític, amb activitats on es fomenti la reflexió, el pensament, el raonament i la crítica davant la problemàtica del trànsit. D'aquesta manera aconseguirem que els alumnes puguin incidir a la realitat que els envolta i comprometre's amb la millora de la societat.

El paper del mestre es limita al guiatge de l'alumnat posant a l'abast les bastides que es creguin necessàries per tal que puguin adquirir aquests hàbits i actituds que manquen a la societat d'avui dia. El docent no ha de ser el transmissor directe del coneixement proporcionant un aprenentatge memorístic i reproductiu, sinó adoptar un paper actiu i oferir un aprenentatge per descobriment guiat.

L'alumne esdevindrà protagonista del seu aprenentatge i ell mateix anirà creant les seves concepcions sobre aquesta problemàtica gràcies a la successió i complexitat de la seqüència d'activitats. Volem que sigui així per aconseguir que es formi de manera íntegra i significativa. Com ja hem dit abans, els alumnes aprendran a ser persones amb una actitud crítica i responsable davant la problemàtica del trànsit, ajudant-los a ser-ho alhora amb el medi i la societat que els envolta.

3.2 Objectius generals i específics

A continuació presentem els objectius generals i específics de la nostra proposta:

OBJECTIUS GENERALS	OBJECTIUS ESPECÍFICS
Ser conscient del risc i perills de la circulació i de no seguir les normes de l'Educació Viària, així com de la pròpia actuació.	Raonar les causes que produeixen els comportaments viaris.
Desenvolupar en l'alumnat la necessitat del respecte a les normes i senyals viàries i el sentit de responsabilitat per la pròpia seguretat i convivència amb els altres.	Expressar-se de forma oral i escrita per a transmetre fets, coneixements i/o opinions o per dur a terme les diferents funcions comunicatives.
Adquirir hàbits de comportament i valors com a vianant, conductor i passatger.	Conèixer els beneficis del compliment de les normes de circulació viària que exigeix l'entorn.
Ser conscients de la influència de l'activitat humana en la seguretat viària.	Tractar la informació correctament a través de la comunicació, utilitzant els instruments apropiats.
	Interpretar els senyals de circulació bàsics de la ciutat.

3.3 Cronograma de la seqüència d'activitats

	Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres
I setmana	“La bicicleta crecedera de Óscar” (60’)			“Investiguem el nostre entorn” (120’)	“Mejoramos el barrio” (60’)
II setmana	“Qui vol ser milionari?” (60’)	“Qui vol ser milionari?” (90’)	“Anem a veure els més petits” (60’)		“Anem a veure els més petits” (60’)
III setmana	“Anem a veure els més petits” (60’)		“Coneixem en Joaquim” (60’)	“Analizamos un anuncio televisivo” (60’)	“Role-playing” (45’)

A continuació exposem la justificació al cronograma que us hem presentat:

Durant la primera setmana es realitzaran tres activitats. La primera és la de “La bicicleta crecedera de Óscar” perquè és la que engegarà tot el projecte. Posteriorment ens trobem la de “Investiguem el nostre entorn”, resultat de la anterior activitat. Han de passar un parell de dies entre cadascuna per tal que l’alumne pugui reflexionar sobre la lectura però també sobre el que veu pel carrer i pel seu entorn més proper. D’aquesta manera, l’alumnat es fixarà més a l’excursió perquè ja haurà analitzat prèviament alguns aspectes viaris per curiositat després de llegir el conte. També per tal que als pares pugui firmar l’autorització de sortida. Per últim, trobem l’activitat de “Mejoramos el barrio”. Suggerim que es realitzi el dia següent a l’activitat de la sortida de camp ja que tindran més motivació i s’esforçaran més en l’activitat.

Durant la segona setmana, es començarà a fer el joc “Qui vol ser milionari?”. Hem pensat que la millor manera de fer-ho seria dos dies consecutius perquè sinó, possiblement el treball de recerca d’informació que fan el primer dia el tornarien a necessitar si passés molt de temps entre les dues sessions disponibles per fer aquesta activitat. També es començaria l’activitat “Anem a veure els més petits” i, per la mateixa raó que la del joc “Qui vol ser milionari?”, s’haurien de fer les dues sessions previstes tan seguides com sigui possible.

Finalment, la tercera setmana es posarà en pràctica l’activitat “Anem a veure els més petits”. Proposem que sigui a principi de setmana perquè l’alumnat tindrà temps d’assajar i/o modificar, si escau, la seva exposició el cap de setmana. També es realitzarà l’activitat “Coneixem en Joaquim” i “Analizamos un anuncio televisivo”. Com a tancament de seqüència didàctica es realitzarà el “Role-playing” on els alumnes podran posar en pràctica tot allò que han adquirit.

Com que treballem l’educació viària de manera transversal i durant tres setmanes consecutives, tots els docents implicats en les diferents àrees d’aquesta unitat didàctica han de comunicar-se el treball que s’ha realitzat i les reflexions a les que s’han arribat per tal de poder seguir de manera més lineal i incisiva en els objectius generals. Tanmateix, han d’haver finalitzat el contingut propi de cada àrea abans de començar aquest projecte, de manera que tots comencin alhora.

3.4 Seqüència d'activitats

CLASSE	DURADA	PERÍODE	CURS ESCOLAR
6è de primària	8 sessions	Segon trimestre	2013-2014
ÀREES IMPLICADES		TÍTOL	
Medi Socials, Medi Naturals, Castellà, Català, Educació física i Informàtica		"De l'educació viària cap a l'educació per a la mobilitat".	
OBJECTIUS GENERALS) "hk-V-Vu" u8-		\ "K-#u@o'-oh-#B#@o') "hk-V-Vu" u8-	
<ul style="list-style-type: none"> - Ser conscient del risc i perills de la circulació i de no seguir les normes de l'Educació Viària, així com de la pròpia actuació. - Desenvolupar en l'alumnat la necessitat del respecte a les normes i senyals viàries i el sentit de responsabilitat per la pròpia seguretat i convivència amb els altres. - Adquirir hàbits de comportament i valors com a vianant, conductor i passatger. - Ser conscients de la influència de l'activitat humana en la seguretat viària. 		<ul style="list-style-type: none"> - (1) Raonar les causes que produeixen els comportaments viaris. - (2) Conèixer els beneficis del compliment de les normes de circulació viària que exigeix l'entorn. - (3) Interpretar els senyals de circulació bàsics de la ciutat. - (4) Tractar la informació correctament a través de la comunicació, utilitzant els instruments apropiats. - (5) Expressar-se de forma oral i escrita per a transmetre fets, coneixements i/o opinions o per dur a terme les diferents funcions comunicatives. 	

I ACTIVITAT		
ÀREA IMPLICADA: Castellà.	DURACIÓ: 60'.	OBJECTIUS A TREBALLAR: 4 i 5.
ACTIVITAT: "La bicicleta crecedera de Óscar".	AGRUPAMENT: Individual i gran grup.	#k@-k@) °†°Qy°#@: Proposta ítem A, B i C.
DESENVOLUPAMENT		
<p>L'objectiu d'aquesta activitat és la introducció de la seqüència d'activitats d'una forma motivadora i propera a l'alumnat. Tanmateix, el de fomentar la comprensió lectora a través de la lectura del conte i la reflexió sobre aquest.</p> <p>Per tal d'introduir el tema transversal de l'educació viària en aquesta aula, es treballarà la lectura del conte "La bicicleta crecedera de Óscar" (veure annex 1). El primer que s'hauria de fer és una lectura de manera individual. El docent haurà de deixar clares aquesta consigna: subratllar les paraules o frases que no entenguin. Quan el docent observés que s'ha acabat la lectura per part dels discents, es resoldran els dubtes.</p> <p>Seguidament, es treballarà el text amb l'ajuda d'una fitxa (veure annex 1.1). El que se'ls demanarà serà que, sense tornar a llegir el text, contestin les preguntes que sàpiguen. Un cop s'hagués fet aquesta part, es tornarà a fer una lectura més acurada, atenent a les exigències de la fitxa.</p> <p>A continuació es posaran en comú les respostes. Cal esmentar aquí que és important que l'alumnat argumenti la seva resposta (tot i que en la fitxa hagi d'encercar només la resposta). D'aquesta manera, faran referències al text i es podrà veure a quin nivell de comprensió lectora han arribat. Si no són capaços de raonar, els discents podrien haver fet l'exercici de forma aleatòria, per tant, sense haver entès la lectura.</p> <p>Finalment, el docent plantejarà la pregunta "què en penseu vosaltres dels valors de civisme i de l'educació viària?". A través d'aquesta qüestió, els alumnes podran realitzar una pluja d'idees, donar la seva opinió, escoltar les dels altres i rebatre-les si les justifiquen correctament (alhora que es fomenten habilitats socials). Cal dir que el mestre haurà de guiar aquesta conversa per tal que l'alumnat tingui curiositat en investigar quin grau de civisme i educació viària hi ha al seu entorn més proper (tal i com ho fa un dels protagonistes de la lectura).</p>		
ASPECTES A TENIR EN COMPTE		
<p>S'ha de tenir present que aquesta activitat és la de motivació i per tant, no es pot modificar en la seqüenciació de les activitats. Hauria de ser la primera perquè desperti el neguit de conèixer el barri per part dels alumnes.</p> <p>El docent que estigui a càrrec d'aquesta sessió ha d'haver mirat abans les respostes a la fitxa que es proporcionarà a l'alumnat. D'aquesta manera podrà treure més profit a les possibles respostes dels discents i podrà donar més joc a la reflexió posterior.</p> <p>Quan el debat estigui obert, el docent haurà d'apuntar les idees errònies que fan referència a l'educació viària que els alumnes puguin arribar a dir. Aquestes idees seran útils per a la posterior avaluació (activitat IV).</p>		
RECURSOS MATERIALS I/O HUMANS		
<p>Tantes còpies com alumnes de la lectura "La bicicleta crecedera de Oscar" (per a l'alumnat) – Veure annex 1.</p> <p>Fitxa de les preguntes de la lectura (per a l'alumnat) – Veure annex 1.1.</p> <p>Fitxa amb les solucions de la lectura (per al mestre) – Veure annex 1.2.</p> <p>Bloc de notes per apuntar les idees errònies de l'alumnat i el seguiment de la seqüència per transmetre la informació a la resta de docents.</p>		

II ACTIVITAT		
ÀREA IMPLICADA: Medi natural.	DURACIÓ: 120'.	OBJECTIUS A TREBALLAR: 1 i 3.
II ACTIVITAT: "Investiguem el nostre entorn!" – Sortida de camp.	AGRUPAMENT: Grup de treball.	#k@-k@) °†°Qy°#@: Proposta ítems D, E i F.
DESENVOLUPAMENT		
<p>L'objectiu d'aquesta activitat és començar a proporcionar les bastides a l'alumnat per tal que pugui ser conscient dels perills i riscos presents a la via que es poden patir al voltant més proper.</p> <p>Primerament, s'exposarà l'objectiu d'aquesta activitat i es treballarà, mitjançant el projector i la pissarra digital, la comprensió de la fitxa "Investiguem el nostre entorn" (veure annex 2). Quan tots els discentis tinguin clar què, com i per què es fa aquesta activitat i les regles que s'han de seguir, el mestre farà la distribució dels grups de treball (prèviament pensada). Tanmateix, s'exposaran les diverses zones a analitzar. Aquí s'ha de tenir en compte per què en un mateix grup de treball hi haurà d'haver alumnes que tiben més del grup i d'altres que puguin ser tibats per aquests.</p> <p>L'alumnat tindrà aproximadament uns 45 minuts per observar la zona a analitzar. Dins d'aquesta zona, podrà investigar diferents aspectes que consideri que són rellevants davant el tema d'estudi, les inseguretats de l'educació viària. Cal comentar que s'haurà de proporcionar total llibertat en quant a l'organització dels equips de treball. D'aquesta manera, s'estan fomentant també el treball en equip, l'autoregulació i la responsabilitat.</p> <p>Quan ja hagi passat aproximadament el temps estimat, s'anirà a un lloc tranquil (el més adequat seria un parc) i es posarà en comú tot allò que l'alumnat ha observat. És important que el mestre hagi realitzat prèviament aquest exercici per verificar que allò que s'està dient és cert i/o fer veure a l'alumnat que potser no s'hi ha fixat bé i hi havia altres inseguretats i perills que no ha vist.</p> <p>Seguidament, es farà una rotllana de manera que tots els alumnes es puguin veure entre ells i s'obrirà debat. La intenció d'aquest debat és plantejar les possibles solucions als problemes que s'han observat. Cada grup haurà d'anar apuntant allò que es diu al full de darrere de la fitxa d'anàlisi.</p> <p>Finalment es tornarà a l'escola i es seguirà parlant sobre les solucions a les inseguretats viàries que s'hagin observat. El mestre haurà de dirigir el diàleg cap a la conclusió que aquests fets són d'importància i que no es poden quedar com a simples observacions, és a dir, que s'hauria de fer prendre algunes mesures per intentar millorar la seguretat de la zona de l'escola. Així doncs, es conduirà la conversa per tal que es decideixi l'opció d'enviar un <i>e-mail</i> a la policia responsable de l'educació viària a la ciutat.</p>		
ASPECTES A TENIR EN COMPTE		
<p>Organització prèvia del docent a càrrec de l'activitat pel que fa als equips de treball i a la distribució espacial.</p> <p>Autorització de la família per sortir de l'escola i persona adulta per acompanyar a l'excursió (pot ser algun dels pares o personal del centre).</p> <p>Cada espai haurà d'estar prèviament supervisat pel docent. A cada espai a analitzar hi ha d'haver tantes problemàtiques d'inseguretats viàries com sigui possible.</p>		
RECURSOS MATERIALS I/O HUMANS		
<p>Fitxa "Analitzem el nostre entorn" – Veure annex 2.</p> <p>Persona del centre o externa a aquest que pugui acompanyar a la sortida d'una forma altruista.</p> <p>Mirar el bloc de notes (i seguir apuntant els aspectes rellevant d'aquesta sessió).</p>		

III ACTIVITAT		
ÀREA IMPLICADA: Castellà.	DURACIÓ: 60'.	OBJECTIUS A TREBALLAR: 2 i 5.
ACTIVITAT: “¡Mejoremos el barrio!”.	AGRUPAMENT: Grups de treball “Investiguem l’entorn”.	#k@-k@) ° † ° Q ° #@: Proposta ítems G, H i I.
DESENVOLUPAMENT		
<p>L’objectiu d’aquesta activitat és que l’alumnat entengui que els problemes que ens puguin afectar directa o indirectament i les seves possibles solucions s’han de difondre. Tot i que no siguin ciutadans amb tot el que això comporta, també se’ls ha de tenir en compte i se’ls ha d’escoltar perquè esdevindran la nostra futura generació. Alhora, es treballarà l’estructura del correu electrònic i l’expressió escrita i es fomentarà la utilització de les TICs com a via d’aprenentatge.</p> <p>Com que el mestre responsable d’aquesta activitat no serà el mateix que el de les anteriors, el primer què haurà de fer serà preguntar als alumnes què han estat fent aquets últims dies en referència a la temàtica d’educació viària. Quan el docent hagi vist com l’alumnat dona realment la importància al fet d’enviar-li un <i>e-mail</i> a la policia, començarà l’activitat pròpiament dita. Com que per enviar l’<i>e-mail</i> es necessiten Internet i ordinadors, es canviarà d’aula o s’anirà a buscar el portàtils, en cas que l’escola disposi d’aquests.</p> <p>Abans de començar a escriure, els alumnes realitzaran una pluja d’idees sobre el que s’ha d’escriure a l’<i>e-mail</i>. Més concretament, quines parts hi ha (salutació, cos, comiat, pd., etc.) i es dialogarà fins a conèixer quines serien les diferències entre l’<i>e-mail</i> i la carta convencional i els avantatges i desavantatges de cadascuna d’elles. Quan el docent cregui que és el millor moment per començar la redacció del correu electrònic, cada equip de treball anirà a un ordinador o portàtil a treballar en aquest. Cal comentar que el professor haurà d’anar controlant els missatges pel que fa als errors ortogràfics. Primerament, l’alumnat haurà de ser conscient que ha errat i de quina seria la seva correcció (podrà utilitzar l’autocorrecció, diccionaris virtuals, etc.). Posteriorment, si l’alumnat no ha estat capaç de fer-ho correctament, el docent haurà d’intervenir i fer la correcció pertinent.</p> <p>Finalment, s’enviarà l’<i>e-mail</i>, es tancaran els ordinadors i es tornarà a l’aula. Amb l’ajuda de la pissarra digital es llegirà la redacció del correu electrònic de cadascun dels equips de treball. L’alumnat, d’aquesta manera, podrà proposar millores.</p>		
ASPECTES A TENIR EN COMPTE		
<p>Trobada de la mestra responsable de l’activitat “Investiguem l’entorn” per posar en comú com s’han extret les idees de l’observació del medi i poder fer les connexions pertinents amb l’alumnat.</p> <p>Mirar el bloc de notes (i seguir apuntant els aspectes rellevant d’aqueta sessió). El correu s’ha d’enviar en nom de l’escola, per tant, s’ha d’informar als responsables d’aquesta que possiblement es rebrà una resposta de la policia. Tot i això, cada grup podrà posar el nom de cadascú al final del correu. S’ha d’aconseguir el correu electrònic específic de la persona responsable de l’educació viària de la ciutat.</p>		
RECURSOS MATERIALS I/O HUMANS		
<p>Fitxa “Analitzem el nostre entorn” – Veure annex 2.</p> <p>Disponibilitat de portàtils o de l’aula d’Informàtica.</p>		
ACTIVITAT D’AMPLIACIÓ		
Treballar els errors ortogràfics de l’ <i>e-mail</i> inicial sense la correcció posterior del mestre.		

IV ACTIVITAT		
ÀREA IMPLICADA: Informàtica i Català.	DURACIÓ: Una sessió de 60' i una altra de 90'.	OBJECTIUS A TREBALLAR: 3 i 4.
ACTIVITAT: "Juguem a qui vol ser milionari".	AGRUPAMENT: Tres grups de treball.	CRITERIS D'AVALUACIÓ: Proposta ítem J i K.
DESENVOLUPAMENT		
<p>L'objectiu d'aquesta activitat és repassar tot els continguts treballat sobre educació viària al llarg dels cursos anteriors però des d'una perspectiva diferent, gràcies a la realització d'un joc de preguntes que es traduirà en una dinàmica que els motivarà. Alhora, es fomentarà la utilització del paquet <i>Office</i> mitjançant del <i>Power Point</i> i es desenvoluparan habilitats socials. L'activitat consisteix en acabar fent un joc de dotze preguntes senzilles de senyalització del trànsit, normes de circulació i altres aspectes que prèviament el docent haurà comprovat que s'han treballat a l'escola. Com que per poder arribar a fer bones preguntes l'alumnat haurà de fer recerca en diferents fonts i s'haurà de debatre amb el grup per tal de plantejar correctament aquestes i les possibles respostes, es necessitaran dues sessions.</p> <p>A la primera sessió, el docent explicarà l'objectiu i farà els grups de treball. Abans de posar-se a l'ordinador, cada grup haurà de fer un esborrany en paper de les preguntes i respostes que voldran fer. La recerca que hauran de realitzar els ajudarà a poder reestructurar les idees prèvies errònies que puguin tenir o simplement ampliar les correctes. Es farà a través de diferents fonts com ara Internet i recursos específics que el docent proporcionarà a l'aula (veure apartat "Recursos materials i/o humans").</p> <p>Abans que acabi l'hora i per tancar la sessió, el docent haurà de conèixer en quin punt de l'elaboració del joc està cada grup de treball. D'aquesta manera, podrà veure l'evolució de la primera a la segona sessió. També per conèixer què han estat fent durant aquesta sessió i adequar la programació de la següent.</p> <p>A la segona sessió, els grups de treball hauran d'acabar la realització del joc. Quan quedin aproximadament 40 minuts de classe, l'alumnat ja haurà d'haver acabat el joc ja que es passarà a la següent fase de l'activitat.</p> <p>Com que hi haurà tres grups de treballs, sortiran tres jocs. És aquí el moment on cadascú del grup juga al joc dels companys. D'aquesta manera, seguiran treballant els conceptes i repassant els aprenentatges d'anys anteriors i, alhora, podran veure com han plantejat les preguntes i les respostes els seus iguals. Seguidament, s'analitzaran els punts forts i dèbils de cadascun dels grups i es seleccionaran les dotze preguntes més idònies per treballar educació viària.</p> <p>Finalment, el mestre crearà un joc final amb les dotze preguntes seleccionades i el penjarà a la web de l'escola. L'objectiu de penjar-lo serà el de difusió del treball realitzat i la possibilitat de que altres escoles treballin aquest continguts gràcies al recurs que s'ofereix.</p> <p>És en aquest moment on el docent haurà d'avaluar si les idees errònies que havien sortit a la pluja d'idees de l'activitat i s'han reestructurat.</p>		
ASPECTES A TENIR EN COMPTE		
<p>El mestre abans de realitzar l'última part en què s'analitzen els punts forts i dèbils dels jocs, ja els haurà mirat i coneixerà quines són les millors preguntes i respostes. Mirar el bloc de notes (i seguir apuntant els aspectes rellevant d'aquesta sessió).</p>		
RECURSOS MATERIALS I/O HUMANS		
<p>Disponibilitat de l'aula d'Informàtica o de portàtils a l'aula.</p> <p>Plantilla <i>Power Point</i> – "Qui vol ser milionari" (veure annex 3)</p> <p>Dossiers de senyalització i circulació viària (es poden demanar a la policia local). Es podria presentar material digital que el docent trobi que és adient per l'aula.</p>		

V ACTIVITAT		
ÀREA IMPLICADA: Català.	DURACIÓ: Tres sessions de 60' cadascuna.	OBJECTIUS A TREBALLAR: 3, 4 i 5.
ACTIVITAT: Anem a veure els més petits!.	AGRUPAMENT: Quatre grups.	CRITERIS D'AVALUACIÓ: Proposta ítem L i M.
<p>L'objectiu d'aquesta activitat és que l'alumnat sigui conscient que són models a imitar davant dels altres nens de l'escola. L'alumnat haurà de fer recerca sobre el contingut d'educació viària que es dona a primer de primària. Un cop aconseguit això, haurà de sintetitzar i simplificar la informació obtinguda per tal de transmetre-la adequadament als més petits. Per tal de fer aquesta activitat motivadora als de primer i, alhora, als de sisè, la metodologia a seguir serà la dels racons. Per aconseguir un treball elaborat i coherent amb el que es proposa, es necessitaran tres sessions.</p> <p>A la primera sessió, s'exposarà l'objectiu de l'activitat, el cronograma de la sessió i la manera en la que es treballaria (racons). Seguidament, es faran els grups de treball i es sortejarà els temes a treballar (veure annex 3). Primerament, quan l'alumnat ja conegui quin és el seu grup i quin és el tema, haurà de posar-se a fer una pluja d'idees per tal d'explorar i posar en comú cadascuna de les idees prèvies que tenen sobre el tema. Després, es realitzarà una recerca d'informació per verificar aquelles idees que hauran exposat.</p> <p>A la segona sessió, es realitzarà una breu posada en comú de la tasca que s'haurà realitzat a la sessió anterior. També es parlarà sobre quina és la millor manera d'explicar als discents de primer i, per tant, quines estratègies de comunicació i expressió oral hauran d'utilitzar. Finalment, s'acabaran els recursos que s'utilitzaran en l'última part de l'activitat, el treball dels racons per part de l'alumnat de primer.</p> <p>A la tercera sessió, es deixarà un temps determinat per acabar de retocar els recursos que s'utilitzaran i posteriorment, es començarà a reestructurar la classe en forma de racons. Cada persona del grup es responsable del que farà i, per tant, el docent només ajudarà aspectes tècnics (moure el mobiliari, etc.). Així doncs, el docent no haurà de marcar les directrius de com han d'estar organitzat els racons sinó que es donarà total llibertat per fer-ho.</p> <p>Cal comentar també que al final de la primera sessió, es repartirà una fitxa per deures (veure annex 3.1). Aquest és un treball que hauran de realitzar amb les seves famílies. S'haurà d'especificar que la família no és la que ha de fer la fitxa sinó que el pare o mare li ha d'explicar a l'alumne i aquest ha d'entendre el que li estarà explicant i ho haurà de simplificar i apuntar. És important que això quedi clar perquè l'objectiu d'aquesta activitat és fer veure a l'alumnat que l'educació viària també és donada des de casa i que moltes vegades no sempre és el millor model. També hi haurà preguntes que l'alumnat no podrà entendre si no hi ha una explicació prèvia del pare o mare. S'incentiva doncs, la interacció entre alumne-família alhora que aquesta última es consciencia i dona importància a l'educació viària que ha proporcionat al seu fill/a. A la segona sessió es posarà en comú la fitxa i tot l'alumnat podrà donar la seva opinió respecte al tema.</p>		
ASPECTES A TENIR EN COMPTE		
<p>El docent responsable d'aquesta sessió haurà d'haver preparat prèviament la sessió dos i passar a l'alumnat una presentació amb les possibles estratègies que l'alumnat haurà d'adquirir per fer correctament la seva feina. S'haurà de proporcionar a l'alumnat un seguit de bastides per adquirir l'estratègia.</p> <p>S'haurà de parlar amb els docents de primer per tal que tinguin present el dia en què hauran de pujar a la classe de sisè i treballar l'educació viària amb ells.</p> <p>Mirar el bloc de notes (i seguir apuntant els aspectes rellevant d'aquesta sessió).</p>		
RECURSOS MATERIALS I/O HUMANS		
<p>Fitxa dels racons – Veure annex 3.</p> <p>Presentació de les possibles estratègies (aquestes dependrà del grup classe).</p> <p>Fitxa família – Veure annex 3.1.</p>		

VI ACTIVITAT		
ÀREA IMPLICADA: Educació física.	DURACIÓ: 60'.	OBJECTIUS A TREBALLAR: 1, 2 i 5.
ACTIVITAT: Coneixem a una persona molt especial, en Joaquim.	AGRUPAMENT: Grup classe.	CRITERIS D'AVALUACIÓ: Proposta avaluació ítem N, O i P.
DESENVOLUPAMENT		
<p>L'objectiu d'aquesta activitat és sensibilitzar als discents davant dels accidents. Tanmateix, que puguin debatre quines són les causes i les conseqüències d'aquest tant directa com indirectament (com ara familiars, amics, etc). En realitat, s'estarà treballant l'educació emocional des de l'educació viària.</p> <p>Primerament, el docent explicarà que és l'Institut Guttmann (veure apartat recursos materials i/o humans) i qui és en Joaquim. Seguidament, es passarà la paraula al protagonista d'aquesta sessió.</p> <p>En Joaquim explicarà la seva experiència com a víctima d'un accident de trànsit. Més concretament, la seva història personal: com era i que podria fer abans de l'accident que va patir; que va sentir i pensar dies posteriors a l'accident i com ha limitat aquest a la seva vida actual. Quan ja hagi acabat, es deixarà temps per fer-li preguntes o d'altres aspectes que es vulguin comentar.</p> <p>Finalment, es plantejarà a l'alumnat com creurien que estarien si els hi hagués passat el mateix. Per tal que es puguin expressar millor, s'haurà de contestar aquesta pregunta en forma de debat, on cadascú pugui donar la seva opinió sense ser atacat per la resta d'iguals. Tanmateix, a mesura que es vagi parlant d'aquest fet, s'aniran analitzant les accions inadequades de conductors i vianants. Tant el docent com en Joaquim donaran peu a que tot el contingut que s'ha treballat d'educació viària es tradueixi en reflexions necessàries per seguir endavant amb la realització de les futures activitats.</p>		
ASPECTES A TENIR EN COMPTE		
<p>Abans d'impartir aquesta sessió, el docent responsable d'aquesta s'ha d'haver informat del que s'ha realitzat anteriorment i a quines reflexions ha arribat l'alumnat d'aquesta classe i haver-li fet una ullada a la pàgina web de l'Institut Guttmann. S'evitarà així, la repetició de continguts i reflexions en les diferents àrees.</p> <p>El docent haurà de concertar cita amb en Joaquim i haurà d'haver confirmat la seva assistència tres setmanes abans perquè si no pot assistir, s'haurà de posposar la seqüència d'activitats per més endavant. El docent serà l'encarregat d'explicar al Joaquim quin tipus de projecte s'estarà realitzant i el que es pretén amb aquest.</p> <p>S'haurà de tenir present que són alumnes de sisè de primària i que en Joaquim s'ha d'ajustar al públic al qual es dirigirà. Per tant, el mestre ha d'explicar-li com són els seus alumnes, quines han estat les experiències més dolentes que han patits, etc.</p> <p>Si hi ha algun familiar de l'alumnat que hagi patit algun accident de trànsit i vol explicar la seva experiència també pot participar en aquesta sessió. Per tant, cal que aquest docent es posi en contacte amb el tutor/a de l'aula i sàpiga quins possibles familiar poden assistir.</p> <p>Les limitacions del propi cos, la cura i el respecte d'aquest s'haurà d'haver treballat prèviament en aquesta àrea.</p> <p>Mirar el bloc de notes (i seguir apuntant els aspectes rellevant d'aquesta sessió).</p>		
RECURSOS MATERIALS I/O HUMANS		
<p>En Joaquim, si escau, amb el seu acompanyant.</p> <p>Pàgina web de Guttmann: www.guttmann.com</p>		
ACTIVITAT D'AMPLIACIÓ		
Treballar les emocions		

VII		
ÀREA IMPLICADA: Castellà.	DURACIÓ: 60'.	OBJECTIUS A TREBALLAR: 1 i 4.
VII ACTIVITAT: "Analitzem un anunci televisiu".	AGRUPAMENT: Gran grup i en trios.	CRITERIS D'AVALUACIÓ: Proposta ítem Q.
DESENVOLUPAMENT		
<p>L'objectiu d'aquesta activitat és comprovar com incideixen els mitjans de comunicació en la nostra conducta viària a través d'un <i>spot</i> publicitari d'un cotxe. Tanmateix, s'analitzarà (de forma objectiva i subjectiva) un anunci com a contingut propi de l'àrea.</p> <p>Primerament, es passarà l'anunci a l'alumnat (veure recursos materials i/o humans) a través de la pantalla digital. No s'explicarà perquè s'està observant l'anunci per tal que els propis alumnes puguin relacionar l'anunci amb el tema de l'educació viària i puguin explicar com i quina és aquesta relació. Quan tothom hagi tingut l'oportunitat de poder dir allò que pensa, es tornarà a visualitzar l'anunci i s'analitzarà des del punt de vista objectiu. Per tal de poder fer-ho, es repartirà la fitxa de l'anàlisi de l'anunci (veure annex 5) i es començarà de manera individual. Els discents han de tenir clar que primer s'analitzarà la part objectiva i que, més tard, la subjectiva i, per tant, en aquell moment no tindrà importància la part del darrere de la fitxa. S'haurà d'incidir en aquell contingut propi de la tipologia que s'està treballant a castellà ja que facilitarà la realització de la fitxa.</p> <p>Quan aquesta part ja s'hagi realitzat, es passarà a la segona part, la subjectiva. Aquesta part es realitzarà en trios ja que donarà lloc a més reflexions i a incidir més en com ens afecta el que veiem per televisió, llegim al diari, etc. Primer, es contestaran les tres primeres preguntes, es posarà en comú i l'alumnat haurà de consensuar quina ha estat la millor resposta i argumentar perquè. Seguidament, es contestaran les següents tres preguntes i es realitzarà el mateix plantejament de correcció. Finalment, i de manera individual, es contestarà l'última pregunta i es posarà en comú. Com que aquesta resposta és molt oberta cadascun dels alumnes podrà donar la seva opinió i aquesta haurà de ser respectada per la resta d'iguals.</p> <p>Per acabar la sessió, s'analitzarà quin impacte tenen els mitjans de comunicació en el dia a dia. Es donarà importància al fet de contrastar les fonts per verificar que és cert i que no, i que es pugui tenir una pròpia visió d'un fet.</p>		
ASPECTES A TENIR EN COMPTE		
<p>El docent responsable de l'activitat haurà d'haver realitzat aquesta fitxa i conèixer com influeixen els mitjans de comunicació en la conducta viària.</p> <p>La fitxa d'anàlisi de l'anunci es podrà adaptar davant l'anunci escollit.</p> <p>Les relacions que l'alumnat hagi fet entre l'anunci publicitari i l'educació viària anirà dirigit pel mestre. Per tant, aquest ha de conèixer quina ha estat l'evolució dels continguts treballats a les sessions anteriors. Haurà de mirar el bloc de notes (i seguir apuntant els aspectes rellevant d'aquesta sessió).</p>		
RECURSOS MATERIALS I/O HUMANS		
<p>Fitxa anàlisi anunci publicitari – Veure annex 5.</p> <p>Ordinador connectat a la pissarra digital.</p> <p>Anunci: "Alfa Romeo Giulietta Spot Pruébame".</p>		
ACTIVITAT D'AMPLIACIÓ		
<p>El sexisme en els anuncis publicitaris.</p>		

VII		
ÀREA IMPLICADA: Medi	DURACIÓ: 45'	OBJECTIUS A TREBALLAR: 1, 2 i 5.
VIII ACTIVITAT: Role-playing.	AGRUPAMENT: Mig grup (3 grups i 3 grups)	CRITERIS D'AVALUACIÓ: Proposta ítem R i S.
DESENVOLUPAMENT		
<p>L'objectiu d'aquesta activitat és posar en pràctica tot el que s'ha après al llarg de la seqüència d'activitats i comprovar que davant d'un problema hi poden haver diferents punts de vista però en l'àmbit de la seguretat viària sempre es poden evitar.</p> <p>El primer que es farà serà recordar com es realitza un role-playing. D'aquesta manera el docent s'assegurarà que tothom sàpiga el que haurà de fer. Més concretament, haurà d'explicar que tothom parteix de la mateixa situació però que cadascun dels rols que s'adoptaran seran diferents i que l'objectiu serà convèncer a l'altre que ell té la raó argumentat-ho. Tanmateix, que els contra arguments hauran de ser vàlids i no cal inventar-se cap bestiesa, respectant-se en tot moment.</p> <p>Seguidament, es presentarà la situació i es farà la repartició dels rols juntament amb el argument corresponent (a l'annex 6 es pot llegir una proposta). A continuació es deixarà aproximadament 10 minuts per tal que es preparin la seva argumentació i pensar com contra argumentar. Finalment, es realitzarà el role-playing pròpiament dit.</p> <p>Al acabar la sessió, es farà una última conversa partint d'aquesta pregunta: Quines accions creieu que es poden fer per evitar possibles accidents com aquests? Finalment, quan el mestre ho cregui pertinent, l'alumnat podrà comentar el que ha après, com s'ha sentit, què creu que és el que ha après, etc. Finalment, es farà l'autoavaluació.</p>		
ASPECTES A TENIR EN COMPTE		
<p>El docent ha de tenir preparat el joc, més concretament, el torn de paraula dels personatges de manera que pugui donar més partit (i moments d'aprenentatge) al joc. Segons com vagi evolucionant la dinàmica del joc, es poden introduir d'altres personatges que estiguin a favor de l'argument de l'infractor (advocat i familiars d'aquest). Mirar el bloc de notes (i seguir el final de la seqüència d'activitats).</p>		
RECURSOS MATERIALS I/O HUMANS		
Fitxes dels personatges amb els seus corresponents arguments – Veure annex 6.		

3.5 Avaluació

“L’avaluació dels aprenentatges és un procés a través del qual s’observa, es recull i s’analitza informació rellevant, respecte del procés d’aprenentatge dels estudiants, amb la finalitat de reflexionar, emetre judicis de valor i prendre decisions pertinents i oportunes per millorar el procés d’EA.”

Díaz Barriga.

Davant de la proposta que us plantegem, l’avaluació ha de servir, tal i com diu Díaz Barriga, per millorar el procés d’EA. D’aquesta manera doncs, el docent ha de conèixer què sap l’alumnat abans de començar la proposta (avaluació diagnòstica), què està aprenent durant la realització d’aquesta (avaluació formativa) i què ha après al final (avaluació final). És important que no ens oblidem però, de realitzar en tot moment una avaluació contínua, és a dir, la que s’ha d’anar realitzant durant el fet educatiu, els avenços i deficiències que pugui tenir cadascú dels alumnes durant el procés.

Per nosaltres l’avaluació és un procés i no un succés, és sempre un mitjà no un fi. Per aquest motiu, les tècniques d’avaluació que s’han de fer servir durant la impartició de la seqüència d’activitats seran diverses. Una d’elles és la realització de pràctiques comunes a l’aula sense que requereixin una preparació específica; en aquest cas l’aplicació requereix més temps per la seva realització. Una altra és fer exercicis i pràctiques que construeixen part de les activitats d’aprenentatge. Per últim, executar activitats on la planificació i l’elaboració siguin més sofisticades i la informació recopilada es derivada de la valoració dels aprenentatges de l’alumnat.

També s’haurà d’utilitzar l’observació com a altra tècnica d’avaluació per fixar-nos quant i quan està aprenent l’alumnat, a través del que diuen o del que fan. Alhora, de l’exploració mitjançant preguntes formulades pel docent ja que per un costat, s’estima el nivell de comprensió de l’alumnat vers la temàtica i, per un altre costat, es dona temps per tal que l’alumnat pugui reflexionar i elaborar una resposta.

Nosaltres proposem un seguit d’aspectes a avaluar de cada activitat per tal de saber si es van complint els objectius específics i generals i en quins moments serà més adequat avaluar d’una manera més formadora.

Tanmateix, a l’annex 7 exposem una proposta de graella d’autoavaluació de l’alumnat ja que pensem que gràcies a l’avaluació formativa i formadora és possible que l’alumnat aprengui a desenvolupar la seva pròpia autoavaluació i autoregulació.

Activitat	Objectius a assolir	Possible avaluació	Com s'avalua
"La bicicleta crecedera de Óscar"	4 i 5	(A) Entén la idea que vol transmetre el text? (B) Argumenta l'elecció de la resposta? (C) Connecta idees del text amb vivències pròpies?	(A i B) A través de respostes justificades a preguntes directes i tancades sobre el text. (C) Dona exemples de situacions que apareixen al text i que han vist amb els seus propis ulls.
"Investiguem el nostre entorn"	1 i 3	(D) Dóna importància al fet d'analitzar la seguretat viària de la zona més propera a l'escola? (E) Sap donar-li una solució sostenible? (F) Coneix el motiu de l'ús dels senyals de circulació?	(D) Ha realitzat bones observacions i ha recollit bons exemples que demostrin la inseguretat viària de la zona. (E) Es dóna la situació que un arbre no permet una correcta visibilitat d'un senyal, per tal que l'alumne arribi a la conclusió que s'ha de canviar de lloc el senyal en comptes de tallar la branca de l'arbre. (F) A través de respostes a preguntes com, per exemple, per a què serveix un semàfor o un senyal concret.
"¡Mejoramos el barrio!"	2 i 5	(G) Detecta els problemes més rellevants de l'entorn? (H) Les possibles solucions són efectives per la seguretat viària de l'entorn? (I) Utilitza una forma adequada per exposar els problemes i les possibles solucions?	(G i H) Escriu un correu al policia que s'ajusta a les exigències de l'activitat, és a dir, planteja problemes que realment s'han de solucionar per evitar la inseguretat viària. (I) Claredat en l'exposició escrita (idees ordenades i relacionades i sense faltes d'ortografia).
"Qui vol ser milionari"	3 i 4	(J) La informació obtinguda facilita la reestructuració d'idees errònies sobre educació viària? (K) Fa un bon ús de les fonts d'informació per formular correctament les preguntes i les respostes?	(J) Corregeix aquells conceptes erronis que ha mostrat a la pluja d'idees de la primera activitat. (K) Estableix una relació de contingut entre pregunta i resposta que s'adequa a la informació que s'ha extret de la font.
Anem a veure els més petits	3, 4 i 5	(L) El tractament de la informació de seguretat viària que es proporcionarà s'adequa al nivell a l'hora de realitzar el material? (M) El tractament de la informació de seguretat viària que es proporcionarà s'adequa al nivell a l'hora de realitzar l'explicació als alumnes de primer?	(L i M) S'utilitza un lèxic i una estructura oracional senzills i clars, amb constant repeticions de la informació rellevant plantejant-la amb un altre ordre.
"Coneixem en Joaquim"	1, 2 i 5	(N) Ha entès les causes i les conseqüències d'en Joaquim de l'accident i es capaç d'extrapol·lar-les a altres situacions? (O) Arriben a ser empàtics davant d'aquesta situació? (P) S'adona que les conseqüències d'un accident no recauen només en l'infractor i a la víctima sinó que també perjudica als familiars més directes?	(N) Planteja preguntes i/o reflexions pròpies relacionades amb el que ha après prèviament i el que li han explicat. (O) No mostra una conducta inadequada ni ofèn al convidat de manera intencionada. (P) Planteja preguntes sobre persones properes als implicats que han estat perjudicades indirectament.
"Analitzem un anunci televisiu"	1 i 4	(Q) És capaç de reconèixer els aspectes negatius sobre seguretat viària que transmet l'anunci?	(Q) Respon i argumenta de forma correcta a les preguntes plantejades per escrit.
"Role-playing"	1, 2 i 5	(R) Justifica els arguments i/o contraarguments d'acord amb les normatives viàries? (S) Sap aplicar els coneixements obtinguts al llarg de la seqüència d'activitats davant d'una situació concreta?	(R) Els arguments i contraarguments s'ajusten a la temàtica de la seguretat viària que s'han estudiat. (S) Proposa solucions davant d'aquesta situació concreta.

4. Conclusions

“L’educació viària és una manera de viure.”

Després de la realització d’aquesta unitat didàctica, assegurem que tant els objectius específics com els generals es compliran. Els alumnes seran més conscients del compliment i respecte de les normes de circulació i dels riscos i perills que podrien derivar-se en el cas que no es seguissin. També seran conscients que si segueixen una conducta viària segura milloraran la seguretat i la convivència amb els altres usuaris de la via. Tot això serà possible perquè l’alumnat haurà reflexionat, al llarg de les activitats que s’han presentat, la influència de l’actual activitat humana en la seguretat viària. Després d’haver vist i sentit amb el seu propi cos com aquesta influència i situació és perjudicial i s’ha de canviar, s’hauran posat les bastides necessàries per tal que els hàbits de comportament i valors com a vianant, conductor de bicicleta i passatger canviïn i hi adquireixin unes bases de seguretat viària des de ben petits.

Cal dir que aquest no és un procés a curt termini sinó que els resultats es podran veure a llarg termini. Tot i això, és important posar en pràctica aquestes propostes innovadores d’educació viària com més aviat millor i des de les edats més primerenques. Per tant, pensem que tot i que la que nosaltres presentem està dirigida a quart de primària, s’hauria d’implementar en els anys següents però treballar-les també des del primer cicle de primària.

Com s’ha pogut comprovar, fer aquest tipus de projectes d’educació viària però d’una manera interdisciplinària (i no com a un contingut aïllat i a tractar un dia al curs) també permet treballar continguts específics d’aquella àrea en què s’està realitzant l’activitat. Hem vist com en l’àrea de llengua castellana s’ha tractat l’anunci, en català continguts relacionats amb l’expressió oral i escrita i en educació física les limitacions del cos, entre d’altres.

Tal i com hem dit en el marc teòric, moltes escoles rebutgen aquest tipus de projecte perquè pensen que és innecessària tanta formació viària a les escoles, que és una pèrdua de temps i que els mestres no estan preparats per afrontar-lo. Ben segurs estem que si ho posessin en pràctica, aquesta visió que tenen canviaria completament i es començaria a anar cap a la direcció i el canvi que necessita la societat d’avui dia.

No cal oblidar que l’escola no és l’únic agent implicat en aquesta nova manera d’enfrontar l’educació viària sinó que en aquestes propostes s’han d’implicar les famílies. Si cal, es podrien proposar projectes específics d’educació viària a aquest sector de població.

La frase amb la qual hem començat aquest apartat englobaria tot el que volem obtenir i s’aconseguiria si es posés en pràctica aquest tipus de projectes d’educació viària. Una correcta educació viària és una manera de viure, manera en la que la inseguretat viària no existeix; tothom sap el que ha de fer i, com a conseqüència directa, l’índex d’accidentalitat es reduiria notablement.

5. Consideracions finals

Com a consideracions finals d'aquest treball, comentarem les competències i tot aquell aprenentatge adquirit al llarg de la carrera d'educació primària que ens han ajudat a ser competents com a futurs docents i que, gràcies a aquests, hem pogut realitzar amb èxit aquest propi projecte. Tanmateix, deixar constància d'aquelles assignatures que creiem que són necessàries per tal que un futur docent pugui assolir tot allò que hem comentat amb anterioritat.

Primerament, ens agradaria comentar que educar no és altra cosa que preparar per viure, guiar per aprendre i motivar per seguir aprenent. Tanmateix, un bon educador ha de proporcionar eines per potenciar i desenvolupar la creativitat dels discents. Educar en definitiva, és aprendre; aprendre que la clau de l'educació no és ensenyar sinó despertar.

Per nosaltres, un bon educador és aquell que sap interpretar les emocions, el que creu en els seus discents, el que entén l'educació com a creixement, com a arma per poder canviar el món. Educar és créixer, saber que cadascú dels nostres alumnes són únics i diferents i que tenen els seus propis somnis. En definitiva, educar és facilitar les condicions perquè els discents puguin ser qui ja són.

Per arribar a obtenir una pròpia concepció sobre l'educació ens ha fet falta passar quatre anys de dures classes magistrals i seminaris, exàmens, pràctiques i altres activitats i, sobretot, cinc estades de pràctiques a diferents escoles de la zona que ens han ajudat a veure tot allò que es deia des de la universitat i d'altres parts del currículum escolar ocult de les quals no se'ns havia parlat. Més enllà de ser uns bons mestres, pensem que hem après a ser uns bons educadors o millor dit, acompanyants del procés vital del creixement personal.

Per nosaltres, les pràctiques han estat clau en la nostra formació tal i com hem comentat amb anterioritat. D'una banda, ens ha ajudat a conèixer l'organització de les escoles d'educació primària i la diversitat d'accions que comprèn el seu funcionament. Per altra banda, poder reconèixer i avaluar la realitat social que les envolten i a partir d'aquesta proporcionar al seu alumnat un aprenentatge de qualitat. D'igual manera, aplicar unes determinades seqüències didàctiques i poder, a través de la posterior aplicació, millorar-les. Amb això també hem pogut reconèixer l'esforç de les tutores en el dia a dia de l'escola, de les diferents dificultats que poden patir l'alumnat i sobretot, com afrontar situacions difícils tant en la dinàmica de les classes i en reunions d'escola com amb les famílies dels discents.

També és important destacar que sense el contingut d'algunes de les assignatures específiques de la carrera no hauríem pogut aconseguir tot això que avui dia comentem i que en definitiva, som capaços de fer. Aquestes assignatures específiques vindrien a ser principalment Teories i Pràctiques Contemporànies en l'Educació. Aquesta ens ha donat un ventall de possibilitats per arribar a posar en pràctica una pròpia metodologia de treball a través de les experiències de persones relacionades amb l'Educació com Montessori, Dewey, Ferriere o Decroly. Aprenentatge i desenvolupament I i II ens han ajudat a conèixer el desenvolupament humà, socio-afectiu, psicomotriu i cognitiu. D'igual manera, l'assignatura de Context Social i Gestió

Escolar perquè hem conegut els plantejaments institucionals dels centre educatius, l'organització i gestió del recursos humans i materials i l'organització i gestió del temps.

Finalment, les assignatures relacionades amb la Didàctica de la Llengua Social i Natural on la base d'aquestes ha estat la creació de seqüències didàctiques davant d'un context determinat i amb uns objectius establerts.

El més important però, és que hem estat capaços de demostrar que podem educar a discents de 6 a 12 anys davant les àrees curriculars que s'estableixen en aquesta etapa obligatòria a través del disseny, planificació i avaluació del procés d'EA (amb tot el que això comporta). Intentant en tot moment que les nostres intervencions hagin estat dins d'un context interdisciplinari, crític i amb espais d'aprenentatge en contextos diversos, fomentant la convivència d'aula i el respecte als drets humans; utilitzant en tot moment les TICs per aprendre, comunicar i compartir coneixements. I que, una formació permanent i un reciclatge constant són claus per a la nostra futura vocació.

6. Bibliografia

- Bara Esteban, Francisco. "Idees sobre l'educació viària avui". En: *Antropologia viària: educació i pedagogia viària. IV simposi internacional 2004*. Primera edició. Fundació Abertis, setembre 2005. P.35-42.
- Bisquerra, R. (2009). Orientació psicopedagògica, educació emocional i ciutadania. Aloma: revista de psicologia, ciències de l'educació i de l'esport, 23-24, 119-128.
- Freixa Oller, Montserrat. "Educar per la mobilitat: el repte del segle XXI". En: *Antropologia viària: educació i pedagogia viària. IV simposi internacional 2004*. Primera edició. Fundació Abertis, setembre 2005. P.53-68.
- Freixa Oller, Montserrat . "Eduquem la mobilitat". En: *Mobilitat responsable: un repte de l'educació en valors*. Primera edició. Fundació Abertis, novembre 2006. P.45-51
- Giménez Ferrer, Anna. "El repte de la seguretat viària al segle XXI: pla estratègic". En: *Mobilitat responsable: un repte de l'educació en valors*. Primera edició. Fundació Abertis, novembre 2006. P.45-51
- Jariot i Rodríguez, (2007) Un model de canvi d'actituds com a base del curs de formació inicial de professors de formació viària. Descripció i avaluació d'una experiència. Educar 39
- Miralles-Guasch, C (1997). Transport i ciutat. Reflexió sobre la Barcelona contemporània. Bellaterra (Cerdanyola del Vallès): Servei de Publicacions de la UAB.
- Montané i Arnau (2010) Educació viària y cambio de actitudes: algunos resultados y líneas de futuro. Educar 46.
- Montané, J. et al. (1999). L'educació viària a l'escola: criteris i pautes d'actuació. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Servei Català de Trànsit.
- Montoro, Luis. "Contradiccions socials en l'educació i la pedagogia viària". En: *Antropologia viària: educació i pedagogia viària. IV simposi internacional 2004*. Primera edició. Fundació Abertis, setembre 2005. P.13-16.
- Lorenzo, David. "Educació viària: ètica i tècnica". En: *Antropologia viària: educació i pedagogia viària. IV simposi internacional 2004*. Primera edició. Fundació Abertis, setembre 2005. P.77-82.
- Perona, Alfons. "De l'educació viària a l'educació cap a la mobilitat". En: *Antropologia viària: educació i pedagogia viària. IV simposi internacional 2004*. Primera edició. Fundació Abertis, setembre 2005. P.51-52.
- Servei General de Trànsit (1991). Dossier tècnic de seguretat viària. *Moderació de la circulació a l'àmbit urbà*. Generalitat de Catalunya. 1r edició: Barcelona, setembre 1991.

7. Annex

A continuació es presenta l'índex dels annexos que es poden trobar a les pàgines següents:

7.1 La bicicleta crecedera de Óscar	pàg. 33
7.1.1 La bicicleta crecedera de Óscar – Preguntas	pàg. 34
7.1.2 La bicicleta crecedera de Óscar – Respuestas	pàg. 35
7.2 Investiguem el nostre entorn	pàg. 36
7.3 Anem a veure els més petits	pàg. 38
7.3.1 Treball amb les famílies	pàg. 39
7.4 Qui vol ser milionari?	pàg. 40
7.5 Analizamos un anuncio televisivo	pàg. 43
7.6 Role-playing	pàg. 45
7.7 Autoavaluació	pàg. 46

7.1 La bicicleta crecedera de Óscar

Pel gran volum de pàgines que ocuparia inserir la lectura dins d'aquest projecte, us presentem les referències d'aquesta. Tanmateix, la seva sinopsis.

- Cerdá Gómez, A. & Novoa, T (il.). *La bicicleta crecedera de Óscar*. Instituto de Seguridad Vial. Fundació Mapfre.

“A Óscar le costaba dar pedales en aquella bicicleta tan grande. Sus padres se la habían comprado así, para que le durase más.

En el parque con sus amigos, todos jugaban juntos, excepto Carlota, que últimamente se había distanciado un poco. ¡Y qué rabia le daba a Óscar que Carlota no quisiera jugar con ellos!.

Un día, después de jugar un partido de fútbol con los amigos, la vio montando en bicicleta por el parque. Se acercó a ella. Cuando llevaban unos minutos juntos, Óscar se atrevió a hacerle la pregunta que más le obsesionaba:

- ¿Por qué no quiere jugar con nosotros?
- Tengo algo más importante que hacer – le respondió”.

7.1.1 La bicicleta crecedera de Óscar – Preguntes

FUNDACIÓN MAPFRE

Libro: La bicicleta crecedera de Óscar

Test: Comprensión lectora

1. **¿Qué le pasa a la bici nueva de Óscar?**
 - a) No funciona bien.
 - b) Es demasiado pequeña para él.
 - c) Todavía es un poco grande para él.
2. **¿Por qué Carlota no juega con el resto de la pandilla?**
 - a) Porque está triste.
 - b) Porque está estudiando los problemas de seguridad vial alrededor del parque.
 - c) Porque no le caen bien los demás niños.
3. **¿En qué consiste *Un barrio para moverse con seguridad*?**
 - a) Es una campaña para que los niños propongan cómo mejorar la seguridad vial.
 - b) Es una nueva asignatura del colegio.
 - c) Es un concurso de televisión.
4. **¿Qué descubren sobre los accesos al parque?**
 - a) Están muy bien señalizados.
 - b) Hay pocos semáforos y estos se ponen en rojo demasiado rápido.
 - c) Ninguno tiene semáforos.
5. **¿Por qué propone Álvaro que se pongan badenes alrededor del parque?**
 - a) Porque señalizarían el carril bici.
 - b) Porque evitarían el aparcamiento en doble fila.
 - c) Porque obligarían a los coches a respetar los límites de velocidad.
6. **¿Qué problema hay con las señales de tráfico cercanas al parque?**
 - a) Muchas no se ven bien porque están tapadas.
 - b) Están viejas y necesitan ser repuestas.
 - c) Los niños no las entienden.
7. **Las aceras rebajadas sirven para que...**
 - a) se identifiquen mejor los cruces.
 - b) los coches no se den en el bordillo al aparcar.
 - c) suban y bajen de ellas las personas en sillas de ruedas y los carritos de bebés.
8. **¿Cómo hacen el trabajo de *Un barrio para moverse con seguridad*?**
 - a) Lo hacen Carlota y Óscar solos.
 - b) Lo hacen entre todos, es un trabajo en equipo.
 - c) Al final se van a jugar al fútbol y no hacen el trabajo.
9. **¿Por qué se opone Óscar a que Álvaro elija siempre a qué juegan?**
 - a) Porque es más justo turnarse y que cada día le toque a uno decidir.
 - b) Porque no le gustan los mismos juegos que a Álvaro.
 - c) Porque quiere que sea Carlota quien decida siempre a qué jugar.
10. **La basura tirada por el parque es un problema de...**
 - a) Educación vial.
 - b) Civismo.
 - c) Justicia.

7.1.2 La bicicleta crecedera de Óscar – Respostes

FUNDACIÓN MAPFRE

Libro: La bicicleta crecedera de Óscar

Test: Comprensión lectora

1. **¿Qué le pasa a la bici nueva de Óscar?**
c) Todavía es un poco grande para él.
2. **¿Por qué Carlota no juega con el resto de la pandilla?**
b) Porque está estudiando los problemas de seguridad vial alrededor del parque.
3. **¿En qué consiste *Un barrio para moverse con seguridad*?**
a) Es una campaña para que los niños propongan cómo mejorar la seguridad vial.
4. **¿Qué descubren sobre los accesos al parque?**
b) Hay pocos semáforos y estos se ponen en rojo demasiado rápido.
5. **¿Por qué propone Álvaro que se pongan badenes alrededor del parque?**
c) Porque obligarían a los coches a respetar los límites de velocidad.
6. **¿Qué problema hay con las señales de tráfico cercanas al parque?**
a) Muchas no se ven bien porque están tapadas.
7. **Las aceras rebajadas sirven para que...**
c) suban y bajen de ellas las personas en sillas de ruedas y los carritos de bebés.
8. **¿Cómo hacen el trabajo de *Un barrio para moverse con seguridad*?**
b) Lo hacen entre todos, es un trabajo en equipo.
9. **¿Por qué se opone Óscar a que Álvaro elija siempre a qué juegan?**
a) Porque es más justo turnarse y que cada día le toque a uno decidir.
10. **La basura tirada por el parque es un problema de...**
b) Civismo.

7.2 Investiguem el nostre entorn

Fitxa d'observació

Nom del grup:	Zona de camp:
---------------	---------------

Us proposem un seguit de preguntes per tal que sigui més fàcil l'observació directa d'aspectes rellevants de seguretat viària:

- Com es l'estat dels senyals? (pintura, obstacles que redueixen la visibilitat, etc.)
- La zona d'accés a l'escola està correctament senyalitzada?
- Hi ha carril bici?
- Es necessitarien més passos de vianants? On?
- Hi ha una àmplia vorera que faciliti el pas de les persones en l'hora punta de recollida de l'escola?
- Falta espai per a mares o pares amb cotxets? I llocs per tal d'esperar amb seguretat als nens que surten? I per a persones amb limitacions (per exemple, cadires de rodes)?
- Creus que la velocitat és adequada a la tipologia de carrer i de zona?
- Creus que es necessitarien més guals? On?
- L'estat de la vorera és correcte?

Que hem observat que necessitaríem millorar?:

Que s'hauria de canviar?:

Que hem observat que és correcte?:

Quines són les solucions a les que s'han arribat per tal d'evitar les inseguretats viàries de la zona de l'escola?

Guió de cada racó

 $k \cdot t$

- k passatgers

- $k \cdot h$

- $$k \cdot 0 = 0$$

- Aprendre a relacionar els codis dels senyals bàsics amb el seu significat.
- Reconèixer i respondre adequadament a senyals acústics i lluminosos.
- Reconèixer les marques viàries bàsiques.
- Aprendre a utilitzar la vorera i el pas de vianants.

7.3.1 Treball amb les famílies

Educació viària de qualitat

Amb l'ajuda dels teus pares contesta aquestes preguntes:

1. El teu fill/a va sol a l'escola? (si és que no, en situacions on ell/a hagi d'anar sol pel carrer). Com saps que compleix les normes de seguretat viària?

2. Pensa, analitza i escriu quines normes de seguretat viària aplica el nen des del moment que surt de casa fins que arriba a l'escola (independentment si va caminant o amb cotxe).

3. Quines normes de seguretat viària creieu que no aplica? Per què?

4. Creus que hi ha una confrontació de valors entre el que aprèn a l'escola, a casa i a la societat si fem referència al fet viari?

5. Llegeix aquestes set afirmacions i encercla les que fomenten un comportament viari segur.
 - a. Creuar quan el semàfor està en vermell.
 - b. Creuar pel pas de vianants.
 - c. No cedir el pas a persones més grans, en cadira de rodes o amb cotxet.
 - d. Mirar a ambdós costats abans de creuar.
 - e. Respectar els límits de velocitat.
 - f. Mantenir la distància de seguretat.
 - g. No portar el cinturó de seguretat.

7.4 Qui vol ser milionari?

Plantilla Power Point “¿Quien quiere ser milonario?”

Bienvenidos a

12	•	1 millón
11	•	500.000 €
10	•	250.000 €
9	•	100.000 €
8	•	50.000 €
7	•	25.000 €
6	•	10.000 €
5	•	5.000 €
4	•	1.000 €
3	•	500 €
2	•	250 €
1	•	100 €

12	•	1 millón
11	•	500.000 €
10	•	250.000 €
9	•	100.000 €
8	•	50.000 €
7	•	25.000 €
6	•	10.000 €
5	•	5.000 €
4	•	1.000 €
3	•	500 €
2	•	250 €
1	•	100 €

¿?

12	•	1 millón
11	•	500.000 €
10	•	250.000 €
9	•	100.000 €
8	•	50.000 €
7	•	25.000 €
6	•	10.000 €
5	•	5.000 €
4	•	1.000 €
3	•	500 €
2	•	250 €
1	•	100 €

A: B:

C: D:

¿?

12	•	1 millón
11	•	500.000 €
10	•	250.000 €
9	•	100.000 €
8	•	50.000 €
7	•	25.000 €
6	•	10.000 €
5	•	5.000 €
4	•	1.000 €
3	•	500 €
2	•	250 €
1	•	100 €

A: B:

C: D:

¿?

12	•	1 millón
11	•	500.000 €
10	•	250.000 €
9	•	100.000 €
8	•	50.000 €
7	•	25.000 €
6	•	10.000 €
5	•	5.000 €
4	•	1.000 €
3	•	500 €
2	•	250 €
1	•	100 €

A: B:

C: D:

¿?

12	•	1 millón
11	•	500.000 €
10	•	250.000 €
9	•	100.000 €
8	•	50.000 €
7	•	25.000 €
6	•	10.000 €
5	•	5.000 €
4	•	1.000 €
3	•	500 €
2	•	250 €
1	•	100 €

A: B:

C: D:

¿?

12	•	1 millón
11	•	500.000 €
10	•	250.000 €
9	•	100.000 €
8	•	50.000 €
7	•	25.000 €
6	•	10.000 €
5	•	5.000 €
4	•	1.000 €
3	•	500 €
2	•	250 €
1	•	100 €

A: B:

C: D:

¿?

12	•	1 millón
11	•	500.000 €
10	•	250.000 €
9	•	100.000 €
8	•	50.000 €
7	•	25.000 €
6	•	10.000 €
5	•	5.000 €
4	•	1.000 €
3	•	500 €
2	•	250 €
1	•	100 €

A: B:

C: D:

¿?

12	•	1 millón
11	•	500.000 €
10	•	250.000 €
9	•	100.000 €
8	•	50.000 €
7	•	25.000 €
6	•	10.000 €
5	•	5.000 €
4	•	1.000 €
3	•	500 €
2	•	250 €
1	•	100 €

A: B:

C: D:

¿?

12	•	1 millón
11	•	500.000 €
10	•	250.000 €
9	•	100.000 €
8	•	50.000 €
7	•	25.000 €
6	•	10.000 €
5	•	5.000 €
4	•	1.000 €
3	•	500 €
2	•	250 €
1	•	100 €

A: B:

C: D:

¿?

12	•	1 millón
11	•	500.000 €
10	•	250.000 €
9	•	100.000 €
8	•	50.000 €
7	•	25.000 €
6	•	10.000 €
5	•	5.000 €
4	•	1.000 €
3	•	500 €
2	•	250 €
1	•	100 €

A: B:

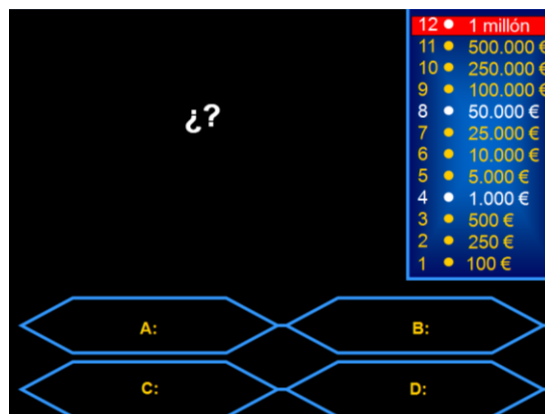
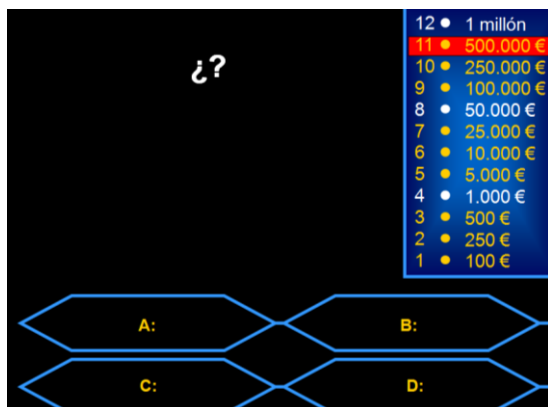
C: D:

¿?

12	•	1 millón
11	•	500.000 €
10	•	250.000 €
9	•	100.000 €
8	•	50.000 €
7	•	25.000 €
6	•	10.000 €
5	•	5.000 €
4	•	1.000 €
3	•	500 €
2	•	250 €
1	•	100 €

A: B:

C: D:

7.5 Analizamos un anuncio televisivo

Fitxa d'anàlisi anunci televisiu

¿Qué vemos?

Tipo de
anuncio

Destinatarios del producto (Sexo/ Nivel sociocultural/ Edad/...)

Producto

Nombre del
producto

Marca

Logotipo

Vídeos

Descripción (Escenario/Objetos/Personajes...)

Punto de atracción

¿Qué nos sugiere?

¿Después de ver el anuncio, que cualidades tiene este coche que no tengan los demás? ¿El anuncio te proporciona este tipo de información?

¿Qué nos quiere decir con las palabras “incítame” y “provócame”?

¿Nos hace seguir las normas establecidas de seguridad vial, o no? ¿En qué parte del anuncio?

¿Crees que es un anuncio adecuado para promocionar la venta de un coche? ¿Por qué?

¿Nos ha dado consejos de seguridad vial?

¿Qué cambiarías del anuncio para que fuese adecuado y cumpla con la seguridad viaria?

7.6 Role-playing – Arguments

Plantejament de la situació:

Un cotxe circulava per una carretera a 80 km/h. Aquesta carretera era l'únic pas per accedir a la seva ciutat.

Aquest tram de carretera estava considerat com un dels majors punts negres del país i, per aquesta raó, estava limitat a 40 km/h. Aquest cotxe, malgrat conèixer aquesta limitació no va disminuir la marxa.

El conductor no va veure a dos nois que anaven caminant per la vorera i va aixaragallar un d'ells. Els dos vianants no portaven l'armilla reflectora malgrat ser de matinada i amb poca visibilitat.

Rols

- **Infractor** (**en contra** de la seva culpabilitat).

Si els dos nois haguessin portat l'armilla els hauria vist i no hagués aixaragallat a un d'ells. Ser visible és un deure que tot vianant ha de complir. A més a més, vaig frenar a temps el que va passar és que l'estat de la carretera va fer que els meus frens actuessin malament i tardés més en fer-ho.

- **Testimoni** (**a favor** de la culpabilitat de l'infractor).

L'accidentat i jo anàvem sense molestar a ningú i sense armilla perquè ja estava clarejant. Cada dia anem al treball pel mateix camí i, fins ara, mai ens ha passat res i mira que aquesta hora passen un munt de cotxes a la velocitat adequada.

- **Família infractor** (**en contra** de culpabilitat de l'infractor).

El nostre fill sempre va a una velocitat adequada al tipus de via. De fet, mai ha tingut problemes de circulació, ni tan sols una multa. Des de casa l'hem ensenyat un comportament viari excel·lent. Ell no ha pogut ser el culpable d'aquest accident, segur que ells l'estaven buscant o simplement estaven fent el burro per la vorera.

- **Policia** (la culpa recau **ambdós parts**).

Per un costat, trobem com el vehicle no circulava a la velocitat adequada sinó que excedia el doble de la permesa. Per un altre costat, els vianants no portaven l'armilla reflectora i fa que no es vegin a les hores de poca o nul·la llum. Des de tràfic ens han comentat que diàriament hi ha accidents en aquesta zona i que és un dels punts negres més perillosos del país.

7.7 Autoavaluació

Ets un vianant exemplar?

1. Llegeix bé aquestes preguntes i posa una creu (X) a la columna corresponent:

	Sí	No	De vegades
Respectes els senyals de circulació: semàfors, passos de vianants, etc?			
Obeeixes més aquests senyals quan vigila policia urbà?			
Molestes els vianants corrent, ensopegant-hi, empenyent-los, etc?			
Ajudes els vianants que et trobes pel camí i ets considerat amb ells, principalment amb les persones grans, els més petits, les persones invàlides, etc.?			
Quan vas en grup pel carrer, procureu posar-vos en fila, l'un darrere l'altre, per no entorpir el pas del altres vianants?			
Si fas tard a l'escola, vas corrent pel carrer, fins i tot a l'hora de creuar?			
Per travessar un carrer, mires a ambdues bandes unes quantes vegades per veure si ve cap vehicle?			
Si camines per una carretera, ho fas per la teva esquerra?			
Si camines de nit per qualsevol indret no gaire il·luminat, et poses alguna cosa per fer-te veure?			
Quan travesses un carrer o carretera, ho fas pel camí més recte i curt?			

2. Després d'haver contestat aquestes preguntes, què creus que hauries de millorar? Per què?
3. Creus que series un vianant exemplar si tinguessis un germà/na més petit i imités el teu comportament viari? Com seria aquest comportament? Com ho faries?